„От миналото ще вземем огъня, а не пепелта“ – Жан Жорес

Национален вестник на българските антифашисти

ЖАРАВА®

www.basbg.org
antifabisti@abv.bg

Година XXXV, брой 2

1 – 28 февруари 2026 г.

Цена: 0.35 евро
Цена: 0.70 лв.

153 години от гибелта на Апостола

ЛЕВСКИ

ЕФРЕМ КАРАНФИЛОВ

Ние си припомняме за Левски като че само в дните на неговите годишнини. И твърде често мислим и пишем за него по един и същи начин. Трудно съумяваме да разчупим формите на историческия шаблон, оковали образа по-здраво, отколкото бронзът на паметника. Такава е понякога съдбата на историческите фигури. Във вкаменялата отливка на монумента застива човешката същност на героя.

Когато дойдем до човека Левски обаче, виждаме колко трудно се улавя неговата истинска същност. Колко неуловим и сега е Апостола. Колко малко са сполучливите портрети на Левски в литературата и в живописта ни. А колко много творци са се опитвали да го пресътворят! Една от причините за това е, че Левски е премного светъл. При него няма сенки. Като сълза чиста е душата на Апостола. Този млад човек понася делото на цял народ и го понася весело, с песен на уста. Той е сред най-веселите герои на нашата история. Въпреки че се движи непрекъснато под ръка със смъртта.

За личността на Левски трудно се говори и пише. Защото при него имаме пълно сливане с народа. Народът от дълбините на своята петвековна мъка го създава, както мидата бисера, и въплътява в него всичко най-хубаво, което може да даде. При Левски не трябва да се говори за взаимоотношение между герой и народ, а за сливане. Дори не е точно да се говори и за апостолство.

В личността му няма нищо ярко. Никаква багра не се задържа върху кристала на неговата душа. Той като че е най-чуждият на романтиката герой в нашата история. Никъде у него не може да уловим жест, каквато и да е наченка на поза. Нищо лично няма при него. Сякаш това е самото революционно дело, въплътило се в един млад, рус и весел човек.

Знаем, че в същността на това революционно дело се крие романтика – баграта на историческата задача, съзнанието за бъдната саможертва. Колко трудно е да махнеш лустрото, да се претопиш в обикновеното! Въпреки това, въпреки че дълбоко съзнава своята роля, значение и съдба, Левски нито за момент не позира пред обектива на историята. Тук не се срещаме с гордата стойка, червената риза и героичния жест на един Гарибалди. При него нямаме следа от романтичната храброст на Костюшко. Той не изрича под бесилото красиви фрази, предназначени за потомството, като героите от френската революция пред гилотината. Той не се опитва да държи записки, да пише спомени. Тук думата е отстъпила напълно мястото си на делото.

Онези прочути негови мисли, които са достигнали до нас и са ни толкова близки, са чужди на всяка украса и патетика. Но те са пълни с истина, демократизъм и мъдрост, сякаш са извадени от народните песни. Левски не е произнасял речи, но е умеел да убеждава като никой друг. Той не е понасял онези външни атрибути на власт, които създават у народа увереност в победата и които ще видим по-късно у Бенковски или у Стамболов. Той никога не си служи с външен блясък, с театрални ефекти, за да поразява въображението на народа. Вгледайте се в лицето му – на него няма модната по онова време брада, липсват дългите войводски мустаци. Цялата сила на това народно лице е съсредоточена в очите. Вслушайте се в мълчанието му, това трагично мълчание пред съда. Сякаш само два пъти проговаря младият умиращ човек: да заплюе предателя. И да поеме цялата отговорност върху себе си.

Това мълчание е най-звучното в онези тревожни години. То ще смути, ще смаже най-напред Иванчо Хаджипенчович, злополучния съдия на Апостола, ще се прелее в „страшната сила“ на обесения. И след това – в пукота на черешовите топчета…

Съвършена простота лъха от този човек. Но ние чувстваме, че тази простота е еманация на най-дълбока сложност. Съвършена яснота лъха от всеки жест и всяка дума на този човек, но ние съзнаваме, че тази яснота е еманация на една неочаквана дълбина. Подобно планинско езеро в душата на Левски всичко е прозрачно, светло. И все пак дъното никога не може да се съзре. Атмосферата около Апостола е спокойна и сякаш всички бури застиват в трезвата яснота на неговата готовност за саможертва. И все пак в тази прозрачна яснота назрява най-трагичната буря на историята. (Ние като че свикахме да търсим дълбината в мъглявостта. Затова толкова по-скъп ни е Левски, който умееше тъкмо в свойта кристална яснота да крие изненадващо дълбоки бездни.)

Той е обикновен и мъдър като народните песни и пословици. Но и прозорлив като тях. Просто и естествено се държи Апостола в най-драматичните моменти на героичния си живот: пред съда, в затвора, под бесилото. Въпреки че прави всичко за потомството, той не прави нищо, за да се увековечи, да остане в съзнанието на това потомство.

Народът не успя дори да го възпее в своите песни. Защото Дякона трудно можеше да се вмести в тях. У него няма нищо, в което да се задържи, да се опре народната фантазия: нито развят байрак, нито гора зелена, нито сърмен силях. Но той се превъплъти в народните въстания.

И ето ние виждаме: съвършена простота и неочаквано, замайващо дълбока сложност; съвършена яснота и заедно с това неуловимост за поета и историка; липса на багри, антигероичност и заедно с това най-героичната фигура на нашата история.

Посредством образа и характера на Дякона разбираме как свръхдълбоката изява на личността може да премине само през колектива и народа.

Ние днес говорим много за героичните дела на обикновените хора, за това, как те изпълняват своя ежедневен дълг, а всъщност изкачват стъпалата на подвига.

Левски е най-обикновеният герой в нашата история. И заедно с това и затова – най-необикновеният. Ето къде е неговата истинска същност. ■

Живот, обречен на свободата

Има имена в българската история, които не просто означават личност, а символизират цяла епоха, цял идеал. Едно от тези имена е **Райна Попгеоргиева**, останала в народната памет като Райна Княгиня.

Райна Княгиня е пример затова как истинският героизъм не е само моментен пламък на бойното поле, а постоянен, тих огън на духа, който гори през целия живот в служба на другите и на отечеството. Нейната съдба е трагична, но наследството ѝ е вечно, напомняйки за силата на българката и нейната готовност за пълно себеотрицание в името на идеала за свобода.

Четете на стр. **8**

ДЕКЛАРАЦИЯ

Българският антифашистки съюз и всички български антифашисти категорично осъждат изпълнителната заповед на президента на Съединените американски щати от 29 януари 2026 г., с която се предприема нова и изключително опасна ескалация на икономическата, търговската и енергийната блокада срещу Република Куба.

Тази изпълнителна заповед представлява грубо и демонстративно нарушение на международното право, на принципа на суверенното равенство на държавите и на правото им свободно да развиват търговски и икономически отношения.

Мотивите, изтъкнати като основание за издаването на тази изпълнителна заповед, са политически манипулативни и морално неприемливи.

Политиката на заплаха и прояви на натиск срещу други държави и региони, включително в Латинска Америка и Европа, както и всякакви опити за налагане на политическа воля чрез сила, изнудване и икономическа репресия, представляват заплаха не само за Куба, а за всеки международен ред, за всяка държава,

Историята на гласуванията в Общото събрание на ООН ясно показва почти пълния международен консенсус срещу блокадата на Куба. Многократното и системно игнориране на волята на международната общност е демонстрация на пренебрежение към ООН и към самата идея за международни справедливи отношения.

Изразяваме своята пълна солидарност с кубинския народ, който повече от шест десетилетия устоява на икономическа война, и заявяваме подкрепата си за правото на Куба на независимост, суверенитет и свободно развитие без външна намеса. Устойчивостта на този народ е доказателство, че нито икономическият натиск, нито политическата агресия могат да сломят стремежа към достойнство и самостоятелен път на развитие.

БЪЛГАРСКИ АНТИФАШИСТКИ СЪЮЗ

ДА СПАСИМ ВЕСТНИК „ЖАРАВА“

Уважаеми читатели на вестник „Жарава“,

Повече от три десетилетия Българският антифашистки съюз издава свой вестник. В него се отразява както дейността на Управителния съвет, така и тази на неговите структури по места.

На страниците на **„Жарава“** намират място текстове, посветени на антифашистката съпротива и нейните герои, на историческото минало на България. Тази тема е свързана с паметта ни за него и с желанието да я предадем на бъдните поколения.

Вестникът е обърнат с лице към българската и световната култура, както и към актуалните проблеми, които Ви интересуват.

Протегнете ръка и подкрепете своя любим вестник!

Абонирайте се!

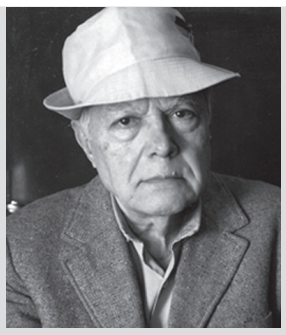
Абонамент 2026 Жарава

• 6 месеца – 2.16 евро
• 12 месеца – 4.30 евро

За повече информация:
тел. 02/8107-220; 02/8107-204

Каталожен № 289

Българийо, родино моя...

РАШКО СТОЙКОВ

Гробът на Левски

Няма го гробът. И костите няма ги.
Дори да ровим и цял живот.
Това е само частица от драмата
на многострадалния наш народ.

Апостоле,
Разкъсал в душата си робските обръчи,
пожертва ти всичко в свещения бой.
За да изчезнат Позорните гробища,
ти би прежалил и гроба свой.
Ти би прежалил и своите кости.
И макар железен и строг,
ти би простил, великодушни Апостоле,
несръчността на един археолог.

Но няма милост и няма прошка,
че делото свято тикаме в гроб,
че фанфаронства все още Общи
и те предава на един поп!

Не в „Света Петка“ – нова ли, стара ли,
не в някой друг незнаен храм,
а в олтара на Света мъченица България
твоите кости са скрити, знам.

Вие, професори, вие сте прави.
Чувам в гласа ви на разум гласа.
Но в сърцето ми раната пари
и се провиквам на Хайтов с беса:

Плакал е Левски под свойто бесило!
Не за животеца в сетния час.
Плакал е, братя, за всичко мило,
за делото плакал и плакал за нас.

Виждал е нея – чиста и свята!
Знаел е колко са мъчните дни;
додето най-сетне разцъфти Земята
и гробът му с нея се раззелени.

А дотогава – денем и нощем –
дълбайте, братя, с разум и бяс.

Светят в земята ни
костите на Апостола.
Светят и чакат не другиго – нас!

След обесването му Апостола е закопан в Позорните гробища край София.

Там, където са погребвани разбойниците и скитниците.

Според народната мълва родолюбиви българи тайно разкопават гроба на Левски и препогребват тялото му в черквата „Света Петка“ – стара.

И наистина при разкопки в черквата – на уреченото място! Е открито „нелегитимно“ погребение.

Археолозите, извършили разкопките, отсичат, че това не са костите на Левски.

И костите изчезват!

Стихотворението „Гробът на Левски“ е писано през 1987 г. в разгара на епичните спорове за костите на Апостола.

ХРОНИКА

Председателят на Българския антифашистки съюз Евгений Белий откри две паметни плочи в борческия град Стрелча, обл. Пазарджик - на известния антифашист, партизанин от отряд „Георги Бенковски“, доброволец във Втората световна война и строител на социалистическа България Евстати Евстатиев - Зелен Горо и на загиналите в антифашистката съпротива граждани на община Стрелча. Паметните плочи са изградени благодарение на синовете на Зелен Горо - Иван и Динчо Евстатиеви. Проведе се и възпоменателно честване на 100-годишнината от рождението на Евстати Евстатиев - Зелен Горо, на което присъстваха и председателят на НД „Русофили“ Милен Чакъров, председателката на Съюза на пенсионерите 2004-обединени Валентина Николова, много гости от Пазарджик и страната и граждани на Стрелча. Слово произнесе председателят на БАС Евгений Белий и връчи почетния плакет на БАС за активна антифашистка и народополезна дейност на Иван и Динчо Евстатиеви, достойни наследници на своя баща.

*

На 27 януари 2026 г. българските антифашисти отбелязаха 82-годишнината от Ленинградската блокада по време на Втората световна война и 81-годишнината от освобождението на концлагеристите от Аушвиц-Освиенцим. Събитието се проведе пред Паметника на Съветската армия. Слова произнесоха Евгений Белий - председател на Българския антифашистки съюз, Сергей Махаев - председател на Сдружение „Пазители на паметта“ и Георги Съйков - общественик. Венци и цветя бяха поднесени от името на посолството на Руската федерация в България, от политически партии, фондация „Устойчиво развитие за България“, НД „Русофили“ и други обществени организации. Дипломати и общественици се присъединиха към международната акция „Ние помним“, целяща да припомни ужасите на нацизма, да почете жертвите му и да обяви недопустимостта на всякаква форма на расова дискриминация и ксенофобия.

*

На 15 януари се навършиха 131 години от рождението на поета-антифашист ГЕО МИЛЕВ, безследно изчезнал преди 100 години на 15 май 1925 г.

Смъртта на Гео Милев е символ на терора и мракобесието на властимащите, на исторически период, когато поетите на България заплатиха с живота си своите идеи за социално справедливо общество.

*

Навършиха се 81 години от деня, когато Червената армия освобождава затворниците от лагера на смъртта в Аушвиц. Ето защо датата 27 януари 1945 година не бива да се забравя. Хората от цял свят я помнят и повтарят: „Никога вече фашизъм“. ■

Дерменка героичната

Почетохме паметта на партизаните, жестоко убити в местността Дерменка преди 82 години.

Заплакала е Средна гора - и камъните и пръстта, и дървето и вършето! Заплакала е „Дерменка“. Свири зимен вятър в клоните и пее песента за „Гита и Георги, двамата...“ Години вече „Дерменка“ плаче. Плаче за героите от 20 и 21 януари 1944-а - и огорчена плаче, че някои, уж следовници на безсмъртните, потънали в партийни сметки, не знаят нито тя къде е, нито за куршумените й рани...

И хвала на брезовци, че пазят огнената й памет. И още сбират на всеки 20 януари хора от двете страни на Средна гора да почетат саможертвата на едни млади хора, чийто живот угаснал на „Дерменка“, а смъртта им се е превърнала в звезда, огряла българския път към свободата и към европейското семейство...

20 януари 1944-а. 142 полицаи и 562 войници и офицери предприемат акция срещу партизаните от отряд „Георги Жечев“. Следите по девствения сняг са безпогрешен ориентир за преследвачите. Обкръжени и притиснати от многочисления противник, партизанската група от 26 души не е в състояние да даде траен отпор.

Закипява местността „Дерменка“. Падат убити първите двама полицаи, партизаните са обсипани с куршуми и бомби... Землянката се превръща в ад.

Партизаните се разделят на две групи. Едната се води от командира на отряда Гено Биков, другата - от Таню Каратанев, командир на чета. Търсят пролука в железния обръч през дълбокия сняг и смръзналото дере. Търсят спасение.

Загиват геройски 11 народни въстаници: политкомисарят на отряда Иван Чакъров, командирът на чета Таню Каратанев и Христо Енчев - и трима от село Чехларе; Петър Стоянов от село Розовец и Ганка Балева от село Церетелево. Шестима са от чирпанските села - Трифон Танев и Таню Найденов от село Оризово, Недю Николов и Тотю Танев от село Голобрадово (дн. с. Гранит), Колю Маринов от село Радомир (дн. с. Колю Мариново) и Георги Филчев от село Опълченец.

На следващия ден, 21 януари, пред наредените партизански трупове и отрязани партизански глави от полицейския арест в Чирпан докарват партизаните Христо Танев от село Малко Шивачево (дн. с. Гита), Дечо Троев и Делчо Вътев Троев - и двамата от село Винарово, и Гита и Георги Господинови от Малко Шивачево - сестра и брат. След тежък бой и мъчения Гита, Георги и Дечо са разстреляни. Разстрелян е и друг партизанин, воден от полицията по време на блокадата - Димитър Желев...

Христо и Делчо оставят живи, за да ги мъкнат по други полицейски акции.

Убийците на народните борци при „Дерменка“ са наградени от фашисткото правителство с 940 хиляди лева...

Читателят може да прочете тези редове в „История на Чирпан и Чирпанско“. Или в книгата на Вълчо Турийски „Дерменка“. Или в архивите на МВР и на Народния съд... И в спомените на оцелелите в боя партизани.

Тази трагедия остава завинаги тежка люта рана в гърдите на Средна гора и българското съпротивително движение от 1941-1944 година...

Между два върха в Средногорието - Братан и Каваклийка! - е чистилището „Дерменка“. Там са пътеките на Янко Иванов от 1925-а, препасали планината като патронни ленти. Там още личат дирите от боя през януари отпреди седемдесет години.

Там са предупредителните знаци на българската ни съдба: да помним!

Днес може да не знаеш, но не може да не искаш да узнаеш за „Дерменка“. Както и за Ястребино и Белица, за Батулия и Балван, за Зюмбюлюка и Жабокрек.

И поне веднъж да не чуеш песента на Атанаска Тодорова от Чирпан за „Гита и Георги, двамата...“

Нека се поклонят сърцата и съвестите ни пред паметта на героите от „Дерменка“. Поклон.

ТРИФОН МИТЕВ

ДАРЕНИЯ ЗА ВЕСТНИК „ЖАРАВА“

Мария Николова, Пирдоп, – **10 евро**
Петър Шопов, Пирдоп, – **10 евро**
Райна Алдева, Пирдоп, – **10 евро**

Честит юбилей

Венета Коларова на 80 години

Управителният съвет на Българския антифашистки съюз и всички български антифашисти от все сърце честитят 80-ия рожден ден на председателката на Контролната комисия на БАС и активна общественичка Венета Коларова.

Ние й благодарим за неуморната и всеотдайна работа в БАС и й желаем да бъде здрава, все така борбена и всеотдайна и щастлива сред деца, внуци и правнуци!

Честит юбилей!

Памет

130 години от рождението на Георги Шейтанов

Пламък от вулканичния пътен на живота

За Георги Шейтанов не се знае много. За него обаче се носят легенди, обвити с романтичен воал. За изключването му от гимназията, за ранното му пътешествие през Балканите, Близкия изток и Западна Европа, за досега му с кръговете на общоевропейската лява култура, за двата му ареста, за присъдите и смелите бягства от затворите на царска България. За невероятната му ерудиция и интелект. Но и за знаменитото му участие във Великата октомврийска революция като редактор и автор в болшевишкия вестник „Всемирная революция“, като организатор в сектора за работа със социалреволюционерите от Балканските държави през 1918 г.

Георги Шайтанов е роден в Ямбол през 1896 г. и безспорно е гениален юноша, по думите на негови съвременници. Едва навършил седемнайсет години, поема пътя на нелегалния борец, та чак до смъртта си през „белите нощи“ на 1925 г. Убит е с цвета на българската интелигенция – Гео Милев, Христо Ясенов, Йосиф Хербст, Васил Карагьозов, Никола Гинев… Георги Шейтанов е личността, която още в началото на 20-те години подлага на барабанен огън зараждащия се европейски фашизъм, а след Септемврийското въстание е между първите, които настояват за създаването на единен фронт на левите сили срещу българската реакция. Всъщност, още през 1919 г. в „Писмо до анархистите“ Шейтанов пише: „Социалиста, синдикалиста, анархиста – днес всички са само едно: революционери. Революцията има фронт и ние трябва да отидем до един. В затишие сме пред гръм…“.

Георги Шейтанов с пълно основание се възприема като идеолог и теоретик на българския анархизъм, на анархокомунизъм, но той е и поет, преводач и блестящ публицист. Крупен деец на българското революционно движение от първата четвърт на XX в., нелегален деец, който по примера на Левски преброжда поля и балкани, за да организира партията на българските анархисти. Шейтанов е човекът, който превръща анархизма в първостепенна политическа сила в страната, разработва безкомпромисно практическите и теоретическите аспекти на новата социална революция, издига себе си до мислител, полемист, решителен и волеви борец против капиталистическата формация от ранга на най-големите тогавашни представители на анархизма в Западна Европа и Русия. Поразява въображението ни със своята изумителна воля и коравина на характера. При Шейтанов перо и парбелум се срещат в сърцето на единединствен човек.

Но перлата в живота, в политическата и културната дейност на Георги Шейтанов е неговата публицистика: огнена, страстна, кипяща от виталност, остро дискусионна, социално непреклонна, пълна с Ботевски огън и в същото време извънредно оригинална в идеен план, своеобразна енциклопедия от знания в различни области, особено в духовната, непрекъснато сравняване на общите постановки с живата практика. Георги Шейтанов, крайният опонент на буржоазния строй, влиза в спор с останалите леви движения през онзи период – земеделците, социалистите на Благоев и социалдемократите на Сакъзов. Нажежена до червено е дискусията му с Ленин и болшевиките по повод отмирането или оставането на държавата след успешната революция на пролетариата, във връзка с решаването на селския въпрос в Русия след Октомври, с компромисите, каквито според него прави Ленин през 1918 г., сключвайки Брест-Литовския договор, с провеждания червен терор спрямо довчерашните съюзници на болшевиките – левите есери и анархистите и пр., и пр. Той смята също, че болшевиките подценяват етиката в революционната дейност, период, който ще им изиграе лоша шега в следреволюционния „държавнически“ период, че идеята за лесно заменимите хора поражда ситуации на „стадната психология“. Но Шейтанов намира потенциал у себе си, за да формулира с признание уникалната историческа роля на Октомври и Ленин. Да различи становището си за българските социалисти и социалдемократи в полза на социалистите. Да призове за единен фронт на левите сили в България. Същевременно неведнъж подлага на критика грешките, допускани от анархистическото движение и лично от него. В този аспект забележителни са оценките му за изолирането на анархистите от националната си съдба по време на войните; за обслужваните от родния анархизъм абстрактни предначертая, които се разминават с живота и застрашават бъдещето на анархистическата кауза; за това, че революцията у нас ще е селска или пролетарско-селска, а не пролетарска; за разминаването на българските анархисти с гранични исторически моменти, каквито случаи има по време на Септемврийското въстание.

Не бива да се забравя и фактът, че Георги Шейтанов през 1924 г. и 1925 г. е между най-близките другари и съратници на Гео Милев, че и двамата изповядват идеите на левия модернизъм, получил размах в Европа след Първата световна война, че Шейтанов е автор и спомоществовател на Геомилевото списание „Пламък“. В монографичното си изследване „Георги Шейтанов – идеологът на българския анархизъм. Философия и воля (2015 г.) доказвам с аргументи, че със своите анархокомунистически идеи Шейтанов видимо е повлиял върху идейното пространство на безсмъртната творба на Гео Милев – поемата „Септември“.

Анархокомунистът Георги Шейтанов живее в революционна епоха, бидейки сам революционер. Социалреволюционер. Днес светът, Европа и България съществуват в период на друг тип революции – национални и религиозни. Мирният преход към неокапитализъм като че ли изключва социалните революционни обрати. Редица симптоми на нашето време обаче показват: срокът на нереволюционното социално развитие изглежда изтича. Какво ще се случи? Това е въпросът, би възкликнал датският принц Хамлет.

Георги Шейтанов среща своята гибел, едва стигнал 29 години. Удивително е, че такъв млад мъж успява да създаде едни от най-прекрасните и дълбоки образци на националната ни публицистика и политическа есеистика. Да придобие такава ерудиция и широта на погледа. Да стане символ на социалната революция – идеолог на българския анархизъм и негов изтъкнат водач.

ЧАВДАР ДОБРЕВ

ТЕ СЛУЖИХА С ЧЕСТ НА НАРОДА СИ

Девети септември 1944 г. ямболци посрещат с тъжните си спомени за убитите ни съграждани в антифашистката борба, въпреки радостта, която се носи над града заради извоюваната свобода. Политическите затворници са освободени на 8 септември вечерта и семействата им ги посрещат щастливи да ги видят живи.

В тези дни на еуфория и тъга, на усмивки през сълзи и тържество, кмет на Ямбол е адв. Антон Леков. В същия ден със Стоян Павлов (Станимир), който имал късмета да живее четири години в нелегалност и да се завърне невредим, решават да създадат група, която да издири и събере тленните останки на загинали до 1944 г. ямболски антифашисти и да погребат под общ мемориал. Втората важна задача, която решават, е организацията на победния митинг и посрещането на първите части от Червената армия, влезли в Ямболска околия.

Викат собственика на ямболското кино „Модерен театър“ Благовест Качулев и му възлагат озвучаването на площад „Кобург“ (днес „Освобождение“). През следващите 48 часа Благовест Качулев със синовете си Величко и Любен разглобяват цялата озвучителна уредба „Телефункен“ на киното и с помощта на взвод войници осигуряват озвучаване за митинга. Точно в 10 сутринта на 11 септември 1944 г. Антон Леков приветства от името на ямболци червеноармейците, пристигнали в нашия град. Митингът продължава часове и е наситен с емоции. За чест на ямболци, това е първият озвучен митинг на победата в страната и в него вземат участие и партизани, и първите политзатворници, които са успели да се завърнат.

На митинга Антон Леков обявява решението на Общината да бъдат издирени и погребани с почести тленните останки на партизаните, ремсистите и ятаците от Ямбол – идея, посрещната с овации и викове „ура“. Присъстващите спонтанно запяват старата руска революционна песен. Зазвучава:

Вий жертва паднахте в неравна борба,
служихте с любов на народа.
Борихте се смело до сетний си час
за правда, чест и свобода!

Така започва масовото издирване на убитите в периода 1941-1944 г. ямболци-антифашисти. То приключва за месец и на 15 октомври 1944 г. ковчезите са погребани в общ гроб от западната страна на читалище „Съгласие 1862“, в съществуващата все още градинка. Над тях са поставени 26 боядисани в черно пирамиди с яркочервени петолъчки и имената на загиналите.

Няколко месеца по-късно ямболският архитект Димитър Бояджиев проектира надгробния паметник. Премахнати са черните пирамиди и върху каменната стела са изписани имената на 26-имата убити наши съграждани. Мемориалът е поставен на следващата година. Ето и техните имена:

Кирил Ковачев, Съби Събев, Георги Василев Шейтанов, Георги Стоянов (Оджо), Стоян Стоянов, Стоян Ковачев, Петър Петров (Събчо), Янко Кирчев (Цвятко), Димитринка Манолова (Митошка), Недялко Царев (Ганчо), Йорданка Кондова (Катя), **Ангел Нейков, Димитър Гинчев, Йордан Мишев, Любомир Караиванов, Господин Тодоров, Иван Колев, Атанас Атанасов, Георги Калчев (Ламята), Христо Брънков (Майстора), Костадин Дойчев (Васката), Минко Минков (Ворошилов и Борис), Мати Рубенова (Светла), Иван Зикулов, Панайот Панайотов (Петьо), Георги Чернев.**

Върху първоначалната надгробна плоча на Братската могила, проектирана от арх. Димитър Бояджиев, са били изписани и имената на **Аврам Бехар (Томата),** партизанин от отряд „Смърт на фашизма“ и на **Атанас Карапчански**, активен ремсистки организатор в Ямбол, но техните тленни останки не били намерени. Заподозрени като агенти, вербувани от Обществена безопасност, са подложени на обстойна проверка. Установява се, че те наистина са били в услуга на монархофашистката държава. Ликвидирани са след присъда, издадена от партизански съд. Знае се, че Аврам Бехар е ликвидиран в Сливенския Балкан, а Атанас Карапчански някъде край река Тунджа, но тленните им останки никога не са намерени. Имало е на времето подозрение, че са били изгорени и пепелта разпръсната, но въпреки това арх. Бояджиев изписва имената им. След промените през 1989 г. надгробната плоча е заменена с нова и имената им са заличени.

Издирването и погребението след Девети септември 1944 г. в Братската могила на убитите антифашисти е възложено на Стоян Павлов-Станимир (1925-2004), партизанин от отряд „Хаджи Димитър“, ранен по време на боя при с. Ковачите срещу близо 1000 полицаи. Той извършва необходимите действия по издирването, ексхумирането и погребението, официално приключило на 15 октомври 1944 г. Тленните останки на ямболските антифашисти са положени в две редици от по 7 ковчега всяка под паметната плоча на мемориала. За останалите 12 техни другари, убити в периода 1942-1944 г. Стоян Павлов-Станимир не е получил разрешение от техните близки за преместването им, но имената им са изписани на Братската могила.

МАРИЯ КАЧУЛЕВА

От брой в брой

Доклад на ГЕОРГИ ДИМИТРОВ пред Седмия конгрес на комунистическия интернационал

Продължение от бр. **1/26**

Настъплението на фашизма

Такива форми могат например да бъдат договорени за съвместни действия на работниците по конкретни поводи, от специфични изисквания или базирани на обща платформа; договорени действия в отделни предприятия или отрасли; съгласувани действия на местно, регионално, национално или от международен мащаб; съгласувани действия в организацията за икономическа борба на работниците, провеждане на масови политически акции в организирането на съвместна самоотбрана срещу фашистките нападения; съгласувани усилия за подпомагане на затворниците и техните семейства, в борбата срещу обществената реакция; действия в защита на интересите на младежите и жените, в областта на сътрудничеството, културата, спорта и т.н., и т.н.

Не би било достатъчно да се задоволим само със сключването на пакт за съвместни действия и създаване на контактни комисии за участието на партиите и организациите, работещи в единния фронт, например, подобни на тези, което имаме във Франция. Това е само първата стъпка. Пактът – това е спомагателно средство за извършване на съвместни действия, но все още не е единен фронт. Контактна комисия е необходима за ръководството на комунистическите и социалистическите партии за улесняване на съвместните действия. Но тя все още е далеч от действителното действие на единния фронт, за въвличане на най-широките маси в борбата срещу фашизма.

Комунистите и всички революционни работници трябва да се стремят да имат изборни организации (и в страните с фашистка диктатура – избрани от един от най-авторитетните участници в движението за единен фронт) извън партийните класови органи на единния фронт в предприятията, сред безработните, в работническите райони, сред малките градски квартали и в селата. Само такива органи ще могат да прегърнат движението за единен фронт и огромната неорганизирана маса от работници ще може да насърчава развитието на инициативата на масите в борбата срещу настъплението на капитала, против фашизма и реакцията и въз основа на това създаването на необходимите широки активисти от работническата класа на единния фронт, за привличането на стотиците и хилядите от партията на болшевиките в капиталистическите страни.

Съвместните действия на организираните работници – това е началото, това е основата. Но не трябва да изпускаме от поглед факта, че неорганизираните маси представляват огромното мнозинство от работниците. Така във Франция броят на организираните работници – комунисти, социалисти, членове на синдикати от различни направления – са само около милион, общият брой на работниците е 11 млн. В Англия, в професионалните съюзи и партии от всички направления са приблизително 5 млн., а броят на всички работници се определя на 14 млн. В СЩ на Америка са организирани приблизително 5 милиона работници, а общо там работниците са 38 млн. Съотношението е приблизително същото и в редица други държави. В „нормални“ времена тази маса стои предимно извън политиката.

Но сега тази гигантска маса все повече се движи, въвлечена е в политическия живот, говори за политически действия. Създаването на извънпартийни класови органи е най-добрата форма за задържане, разширяване и укрепване на единния фронт в самото дъно на най-широките маси. Тези органи също ще бъдат най-добрата опора срещу всички опити на противниците на единния фронт да нарушат създаденото единство на действията на работническата класа.

ЗА АНТИФАШИСТКИЯ НАРОДЕН ФРОНТ

Специално по въпроса за мобилизирането на трудещите се маси за борбата с фашизма най-важната задача е създаването на широк народен антифашистки фронт върху базата на пролетарския единен фронт. Успехът на цялата борба е тясно свързано със създаването на боен съюз на пролетариата с трудовото селячество и с основната част от градската дребна буржоазия, съставляващи по-голямата част от населението дори в индустриално развитите напреднали страни.

Фашизмът в своята агитация, в желанието си да завоюва тези маси на сто процента, се опитва да противопостави работническите маси от града и селата на революционния пролетариат, за да плаши дребните буржоа с „червената опасност.“ Трябва да я обърнем и да покажем на трудещите се селяни, занаятчии и трудовата интелигенция, откъдето идва реалната опасност за тях: конкретно да се покаже кой е виновен за тежката участ на селянина, кой им налага данъците и налозите извлича лихварски печалби; кой, притежавайки най-добрата земя и всички богатства, гони селянина и семейството му от неговия парцел и го обрича на безработица и нищета. Обяснявайте конкретно, търпеливо и упорито кой разорява занаятчиите, с данъци, изнудвания, с висока рента и непоносима конкуренция за тях; кой ги хвърля на улицата и лишава от работа широките маси на трудовата интелигенция.

Но това не е достатъчно. Основното, най-решаващото за изграждането на антифашисткия народен фронт – това е решителното действие за революционно преплитане на законите в защита на исканията на тези слоеве и в частност на трудещите се, изисквания, които вървят в съответствие с основните интереси на световния пролетариат, съчетаващ в процеса на борбата исканията на работническата класа с тези изисквания. Когато се създаде антифашисткият народен фронт, той ще има правилен подход към онези организации и партии, в които се включват в значителни количества от трудовото селячество и основните маси на дребната буржоазия в града.

В капиталистическите страни повечето от тези партии и организации, както политически, така и икономически, все още се влияят от буржоазията и я следват. Социалният състав на тези партии и организации са разнородни. Там са големите кулаци заедно с безимотните селяни, големите бизнесмени заедно с дребните дюкянджии, но лидерството в тях принадлежи на първо място на агентите на едрия капитал.

Това ни задължава да подходим диференцирано към тези организации, като се има предвид, че често масата от членове не знае за същинските политически качества на официалното лице от нейното ръководство. При определени обстоятелства можем и трябва да насочим усилията си, за да гарантираме, че въпреки тяхното буржоазно ръководство, се налага да привлечем тези партии и организации или някои от тях, на страната на антифашисткия народен фронт. Например, какво е сегашното положение във Франция с радикалната партия в САЩ – с различни фермерски организации, в Полша – със „Строничество Лудове“, в Югославия – с Хърватска крестянска партия, в България – със Земеделския съюз, в Гърция със земеделците и пр.? Но независимо дали има шансове да привлече такива партии и организации на страната на народния фронт, нашата тактика при всички условия трябва да бъде насочена към привличане на включените в тях дребни селяни, занаятчии към антифашисткия народен фронт.

Следователно виждате, че тук по цялата линия е необходимо да се сложи край на отхвърлянето, безхаберието, което рядко се среща в нашата практика по отношение към различни организации и партии на селяните, занаятите, дребните земевладелци и дребнобуржоазните маси от града.

КЛЮЧОВИ ПРОБЛЕМИ НА ЕДИННИЯ ФРОНТ В НЯКОИ СТРАНИ

Всяка страна си има ключови проблеми, които са от значение в този момент за организирането на най-широките маси, около които трябва да се разгърне борбата за създаване на единен фронт. Правилното разбиране на тези проблеми означава да осигурите и ускорите изграждането му. Да разгледаме някои от тях:

а) Съединени американски щати

Вземете за пример толкова важна страна в капиталистическия свят, като Съединените американски щати. Кризата задвижи хилядите маси тук. Програмата за реабилитация на капитализма се срина. Огромен брой от масите започват да се отдалечават от буржоазните партии и сега са на кръстопът.

Нововъзникващият американски фашизъм се опитва да канализира разочарованието и недоволството на тези маси чрез пропагандата на реакционните фашистки канали. В същото време уникалността на развитието на американския фашизъм се състои в това, че на този етап се появява предимно под прикритието за противопоставяне на фашизма като „неамериканска“ тенденция, внесена от чужбина. За разлика от германския фашизъм, който се противопостави на конституционните закони, американският фашизъм се опитва да представи себе си като борец за конституцията и „американската демокрация“. Все още не представлява пряко заплашваща сила. Но ако той проникне в широките маси, които са разочаровани от старата буржоазия, той ще може да се превърне в сериозна заплаха в близко бъдеще.

Какво би означавала победата на фашизма в Съединените щати? За трудещите се би означавала разбираемо неконтролируемо нарастване на натиска на експлоатацията и поражението на работническото движение. Какво би било международното значение на тази победа на фашизма? Съединени щати, както е известно, – това не е Унгария или Финландия, не е България или Латвия. Победата на фашизма в Съединените щати ще промени много фундаментално по същество цялата международна ситуация.

При тези условия може ли американският пролетариат да се задоволи със стремежа да организира само своя класово осъзнат авангард, готов ли е да поеме по революционен път? Не. Съвсем очевидно е, че интересите на американския пролетариат налагат за спешно разграничаване на всичките и сили от капиталистическите партии. Той трябва да намери начини и подходящи форми за да попречи на фашизма да пресече своевременно недоволството на големите маси от трудещи се. И тук трябва да кажа: да се създаде масова работническа партия – може да се появи „Партия на работниците и земеделците“. Такава е подходящата форма в американски условия. Тази партия ще бъде специфична форма на масов народен фронт в Америка, която трябва да се противопостави на партиите на тръстовете и банките, а също и на нарастващия фашизъм. Такава партия, разбира се, няма да бъде нито социалистическа, нито комунистическа. Но трябва да е антифашистка и не трябва да бъде антикомунистическа партия. Програмата и трябва да бъде насочена срещу банките, тръстовете и монополите, срещу основните врагове на народа, спекулиращи с техните нещастия. Такава партия може да бъде подходяща за целта само ако тя „отстоява неотложните искания на работническата класа, повече борба за истинско социално законодателство, за осигуряване срещу безработица:; ако тя се бори за земя за бели и черни и за освобождаването им от бремето на дълга; ако тя е за борба за опрощаване на дълговете на фермерите; ако тя е за повече борба за равенство на чернокожите, за защита на исканията на ветераните от войната, за защита на интересите на представителите на свободните професии, дребните занаяти. И така нататък. От само себе си се разбира, че такава партия ще се бори за избирането на нейни представители в местните власти, в представителните национални органи на отделните щати, както и в Конгреса и в Сената. Нашите другари в Съединените щати постъпиха правилно, като поеха инициатива за създаване на такава партия. Но все пак трябва да вземат ефективни мерки, за да гарантират, че създаването на такава партия ще бъде дело на самите маси. Въпросът за организирането на работниците и земеделците и нейната програма трябва да се обсъждат на масови обществени събрания.

Следва

БЪЛГАРИ, ПРОСЛАВИЛИ РОДИНАТА

Аспарух Лешников – първият световноизвестен български музикант

В секи, който е отварял вестник, е виждал в него името Аспарух Лешников. Причината не се крие в това, че то е много актуално за българския печат днес, а във факта, че е любимо на авторите на кръстословици. Псевдоним на Аспарух Лешников с три букви (Ари), срещнат някъде из кръстословицата, е основната причина днес това име да ни е познато. Ари е един от най-известните естрадни музиканти в Европа между двете световни войни. Псевдонимът му е даден от германците във времето, в което той е водещ тенор в прочутия за времето си берлински секстет „Веселите хармонисти“.

Той е роден на 28 юли 1897 г. в Хасково. Лешников загатва за музикалността си в ранна детска възраст в църковния хор на родния си град, както и в училищния хор в Стара Загора. Въпреки това той няма намерение да посвети живота на таланта си, а се стреми да изгради военна кариера. През 1916 г., едва 10-годишен, Аспарух постъпва във Военното училище в София. Там се запознава с друг забележителен творец – Христо Смирненски. От тяхното познанство се ражда песента „Горчиво кафе“ по стихове на поета. Докато учи за царски офицер, бъдещата звезда има щастието неговата природна дарба да бъде открита от маестро Георги Атанасов. Маестрото, впечатлен от необикновения талант на младежа, се опитва да го насочи към музиката на всяка цена. Оттук нататък пътят към световната сцена е отворен. Лешников постъпва в класа на вокалния педагог проф. Иван Вульпе, а през 1922 г. заминава за Германия и се записва в Берлинската консерватория. В германската столица работи като сервитьор, за да се издържа. Това продължава до 1927 г., когато българинът става солист на хора „Charell-Revue chorus”.

Началото на голямата слава, макар и никой да не е подозирал за това тогава, идва на 18 декември същата година. На тази дата Хари Фромерман предава на берлински вестник обява, чрез която търси музиканти. От явилите се близо 100 кандидати обаче единствено басът Роберт Биберти е одобрен. Именно той е човекът, който кани Лешников в секстета няколко дни по-късно.

Не всичко тръгва по вода за музикантите. Следващите месеци преминават в непрестанни репетиции, записи, проби далеч от голямата сцена и в тежко финансово състояние. През лятото на 1928 г. певците организират прослушване в „Берлинската скала“. То обаче преминава катастрофално. Следващото прослушване се увенчава с успех – новоизгряващата група е забелязана от Ерик Чаръл – един от водещите берлински агенти в местния шоубизнес. Именно той дава името на групата – “Comedian Harmonists”. Така на 28 септември секстетът излиза за първи път заедно на сцена. Мястото е „Гросес шаушпиелхаус“, собственост на агента. Само три седмици по-късно „хармонистите“ взимат участие в програмата на Берлинско кабаре. Приходите се покачват бързо и скоро всеки реномиран организатор на концерти и представления в германската столица се стреми да ангажира групата. Не закъсняват и гастролите из цялата страна. За да задоволят ентусиазма на почитателите си и за да затвърдят успеха си, „Веселите хармонисти“ предприемат самостоятелно турне с първа стъпка Лайпциг. 45 години след премиерата на 26 януари 1930 г. Ари казва: „Това викане, това лудеене на публиката – аз стоях с отворена уста. Не можех да говоря, само сълзи. Плачех от радост.“ През тази година изнасят първия си концерт зад граница – в Амстердам, и са заснети за първи път във филм. В най-силните години на състава всеки от членовете му печели между 40 000 и 60 000 марки – суми, които за времето си са съизмерими с възнагражденията на днешните футболни звезди.

През 1932 “Comedian Harmonists” се изявява дори в берлинската филхармония. Самият факт, че на група за забавна музика е дадена сцената на филхармонията, е красноречив за стойността на тяхното изкуство. След този концерт те получават признание и от германската държава – освободени са от данъци.

И точно когато изглежда, че нищо не може да помрачи вече световната кариера на състава, се случва едно събитие извън културната сфера, което е непредвидимо и извън възможностите на състава, за да му се противопостави. Годината е преломна не само за секстета, но и за целия свят. На власт идва националсоциалистическата партия на Адолф Хитлер. Проблемът за секстета е произходът на 3-ма от певците – те са евреи. Освен това стилът на музика, изпълняван от хармонистите, се счита за упадъчен от нацистката идеология. Вследствие на това започват да се отменят концерти, забраняват на евреите да участват в културната камара. Затова групата се концентрира върху международните изяви. Гастролират в Дания, в Америка, в Италия и в Норвегия. Особено запомнящо се остава турнето зад океана, концертът в Ню Йорк и този на борда на американския военен кораб „Сарагона“. Това може би остава върхът в кариерата на състава. Сред 85 000 членове на екипажа в ролята на зрители е и самият американски президент Франклин Рузвелт.

След завръщането обаче, въпреки фурора в Америка, и последните надежди на музикантите за продължаване кариерата им като група се изпаряват. Натискът от властта се е увеличил неимоверно и на 25 март 1934 г. се стига до неизбежното – прощален концерт в Мюнхен – вечер изключително емоционална както за публиката, така и за артистите. След като евреите емигрират, „арийците“ в състава се опитват да задържат прогреса на състава с нови членове, но нито един от опитите им не се увенчава с успех.

След започването на Втората световна война Лешников се завръща в България. В родината си хасковлията няма звездния живот от преди войната. Както в Германия, така и у нас властта пречи на неговото творчество. В този случай комунистите са подозрителни към Лешников заради довоенния му период в страната на Гьоте. Абсурдна ситуация, в която той е неудобен за всяка страна, без да има никава лична вина за това отношение. Все пак през 1951 г. оперният певец Георги Белчев се опитва да създаде подобен на „Комедиан Хармонистс” квинтет. Разбира се, с участието на Ари. Налаганият от политическия режим музикален вкус за жалост не оставя шанс на подобен състав да просъществува и този проект остава неуспешен. През 1965 година, когато интересът към групата сред германците се е възвърнал, Лешников е награден със златна значка и получава званието „Почетен член на Фридрихщатпалас“ (бившият „Гросес Шаушпилхаус”, в която секстетът прави своя дебют) от ГДР.

През 1997 г. под режисурата на Йозеф Вилсмайер легендата “Comedian Harmonists” се завръща с филма за краткото, но забележително съществуване на берлинския секстет. Признанието от българска страна идва през 1977 г. – по случай 80-ата си годишнина юбилярят е награден с орден „Св. св. Кирил и Методий“. На 31 юли 1978 г. Аспарух Лешников умира в София на 81 години. Освен с прозвището си „Ари“, той остава известен в Европа и като „Рицарят на горното „фа“ – поредното признание, което ни доказва уникалните гласови данни на тенора. Лешников е първият българин в музиката, добил световна известност. ■

„Комедиан Хармонистс“ - 1927 г.

С любимата котка - 1977 г.

Заветите на Апостола

- **„Днешният век е век на свободата.“**
- **„И не забравяйте – Времето е в нас и ние сме във времето, то нас обръща и ние него обръщаме.“**
- **„Интригата спира хода на народната работа.“**
- **„На драго сърце да обичаме оногова, който ни покаже погрешката, инак той не е наш приятел.“**
- **„С моята кончина не свършва пътят, който трябва да извървите.“**
- **„Трябва да се жертва всичко, па и себе си дори.“**
- **„Чисто народният човек се бори, докато може..., ако не сполучи..., трябва да умре в народната си работа.“**
- **„Оръжие, оръжие и пак оръжие. “**
- **„Дела трябват, а не думи.“**
- **„Техните милиони жълтици нека си бъдат техни!“**
- **„Нашите българи желаят свободата, но приемат я, ако им се поднесе в къщите на тепсия.“**
- **„Заклевам се пред нашето отечество България, че ще изпълнявам точно длъжността си.“**
- **„Време за помагане е сега – закъснелите не ще бъдат наши приятели.“**
- **„Ние не гоним турския народ, ни вярата му, а царя и неговите закони, с една дума, турското правителство, което варварски владее не само нас, но и самите турци.“**
- **„За Отечеството работя, байо! Кажи ти моите и аз твоите кривини, па да се поправим и всички да вървим наедно.“**
- **„Най-много са виновни чорбаджиите.“**
- **„Нашето драгоценно отечество ще се нуждае от достойни хора, които да го водят по пътя на благоденствието, така щото да бъдем равни на другите европейски народи.“**
- **„Часът на свободата призовава всеки българин да покаже на дело родолюбието си.“**
- **„Решили сме се вече — или с нас и народа, или ще ви пратим при черните души!“**
- **„Ако спечеля, печеля за цял народ – ако загубя, губя само мене си.“**

СВЕТЪТ В ДЕЙСТВИЕ

Новият световен ред се ражда в мъки

2026 г. няма да бъде нито проста, нито „мирна“ година. Тя ще донесе едновременно затихване на стари войни и натрупване на нови, по-дълбоки конфликти – между САЩ и Китай, в Европа, в Близкия изток. Светът навлиза в епоха без глобализация, без стабилни правила и без сигурни победители, в която решенията на Доналд Тръмп и реакциите на Си Дзинпин ще оформят бъдещето далеч отвъд една календарна година.

Всякакви прогнози и предвиждания са самонадеяна и неблагодарна задача. В глобалните отношения, където множество известни променливи и неизвестни входни данни се преплитат, трудността на прогнозирането е повишена, ако не и непосилна – което не означава, че прогнозите са безсмислени.

Има ясно очертаващи се тенденции и процеси, а в геополитиката именно те трябва да се използват като ръководство, когато се опитваме да разберем, опишем и понякога дори да дешифрираме хода на времето.

Ясно е, че 2026 г. се възприема предимно като продължение на 2025 г., но каква беше изминалата година? Шестата поредна година на големи катаклизми – броейки от началото на пандемията и карантината? Или беше подготовка, предвестник на изцяло нов етап, който ще се прояви с пълна сила точно в началото на годината?

Засега основното е ясно: глобализацията, каквато я познавахме, най-накрая е нещо от миналото.

„Разводът“ между Китай и Съединените щати продължава – и въпреки че Тръмп и Си ще

си разменят посещения тази година (освен ако, разбира се, тайванският въпрос не ескалира до крайност), вече е невъзможно да се обърне или прекъсне тази тенденция.

Вашингтон и Пекин мобилизират своите сили и тези на своите съюзници – влошаването на отношенията на Китай с Япония ще продължи, а новият курс на Токио самият се превръща в значителен фактор за влошаването на отношенията между САЩ и Китай.

Не, нито една от страните не иска война – но американците постоянно провокират китайците заради Тайван и в един момент Пекин може да интерпретира поредното изнудване на Вашингтон не като блъф, а като реална заплаха от ескалация (под формата на признаване на независимостта на Тайван) – и да прибегне до сила. Не, това няма да се случи през следващата година, но репетиции за подобни събития са напълно възможни.

И не, решителността на Си няма нищо общо с американската позиция по отношение на Украйна. В края на краищата, един от любимите аргументи на атлантистите в подкрепа на Украйна е, че тя не може да бъде „предадена на Путин“, защото тогава „Си ще реши, че може да вземе Тайван“.

Съществува и пряко противоположна теория: че Китай печели от удължаването на конфликта в Украйна, защото това „разсейва САЩ от Азиатско-тихоокеанския регион и улеснява Пекин да се подготви за завземането на Тайван“.

И двете версии обаче не издържат на проверка, защото САЩ, а не Китай, са играчът в ситуацията с Тайван. Пекин спокойно би повел пътя към мирно обединение – нещо, което категорично не харесва Вашингтон, който в политиката си на сдържане на Китай рискува (най-вероятно дори неволно) да премине границата между войната и мира, провокирайки превантивен удар от Китай.

Европейският театър на военните и геополитически действия няма нищо общо с това, да не говорим за факта, че Европа така или иначе се оказва в позицията на губещ.

Ако конфликтът за Украйна приключи тази година благодарение на руско-американско споразумение, Европа ще го възприеме като поражение – а останалият свят още повече. Ако боевете продължат през цялата година, Европа ще бъде принудена да поеме още по-големи разходи в подкрепа на Киев.

Съответно Киев, който все повече ще губи, ще направи войната още по-непопулярна сред избирателите, които ще фаворизират несистемните десни сили на изборите в Германия (в момента провинциални избори) и в президентската кампания във Франция (където президентските избори са насрочени за пролетта на 2027 г.).

Това са същите сили, открито подкрепяни от администрацията на Тръмп, която не крие желанието си да реформира Европа. Това важи както за отделните европейски държави – където се очаква десни, евроскептични консерватори да дойдат на власт – така и за Европейския съюз като цяло.

Тръмпистите също са насочили поглед към Великобритания, където и двете утвърдени партии са в дълбока криза, от която няма да могат да се възстановят преди избори (много вероятно предсрочни). Нито Великобритания, нито Франция, нито Германия са изправени пред смяна на правителството през 2026 г., но в първите две страни изглежда вероятно тази година да е последната година на управление на традиционните партии. В Германия обаче процесът ще отнеме малко повече време, но ще бъде със същия резултат.

Америка на Тръмп променя не само глобалното си позициониране, но и едновременно в източна (Европа и Близкия изток), западна (Индо-Тихоокеански регион) и южна (Латинска Америка) посока. Основната и цел е да се промени отвътре.

Това лято Съединените щати ще отбележат своята 250-годишнина: и този символичен етап е идеално подходящ за провъзгласяване на нови цели и принципи на съществуване (които биха могли да бъдат представени и като завръщане към стари, традиционни, забравени).

Междинните избори през ноември ще бъдат нещо повече от спор за контрол над Конгреса и репетиция за президентските избори през 2028 г.; те ще бъдат последните „несъдбоносни“ избори в Съединените щати. Защото през 2028 г. залогът не са четири или дори осем години в Белия дом, а посоката, в която се развиват Съединените щати.

Тръмпистите искат не просто да спечелят, а да гарантират, че демократите нямат шанс да им вземат властта в обозримо бъдеще. И демократите са настроени абсолютно по същия начин. Така че, въз основа на резултатите от ноемврийските избори, ще видим в каква форма двете страни влизат в основната си битка през 2028 г.

В многострадалния Близък изток, „американска държава“ Израел ще продължи експанзионистичната си политика, опитвайки се да надгради върху това, което вижда като успех в конфронтацията с околните мюсюлмански страни.

Нова война с Иран обаче все още изглежда изключително малко вероятна: Израел не би посмял да атакува Иран сам, а Тръмп очевидно няма намерение отново да помага на Нетаняху (който освен това се нуждае от американска подкрепа, за да спечели парламентарните избори).

Нещо повече, натискът върху Нетаняху да спазва споразумението за Газа ще се увеличи, тъй като Тръмп трябва да демонстрира напредък към постигане на споразумение пред лидерите на ислямските страни. Следователно, миротворци ще бъдат разположени в Газа тази година и ще започне възстановяването, но няма да се появи сигурност относно бъдещето на Газа или палестинската държава.

А по-широкият Близък изток ще остане най-напрегнатият и проблематичен регион в света: кървави войни в Судан и Йемен, нестабилност и междуетнически и сектантски конфликти в Сирия, деградация на Ливан и смътни перспективи за възстановяване на единството на Либия .

Раненият Иран ще възвърне силата си – и с подкрепата на Русия и Китай ще се стреми да продължи процеса на възстановяване на отношенията със саудитците и арабския свят като цяло. Турция все повече се превръща в основен противник на Израел – или по-скоро Тел Авив се опитва да представи Ердоган като нов, ужасен враг. Като цяло, кървенето и хаосът в Близкия изток ще се засилят.

По въпросите на войната и мира, 2026 вероятно ще бъде година на мир, а не на война: повече от старите войни ще отшумят, отколкото ще започнат нови. Но означава ли това, че светът ще стане по-спокоен и по-мирен тази година? Уви, не - всички тенденции сочат към увеличаване на конфликтите, враждебността и непримиримите различия. Новият световен ред се ражда в мъки.

ПЬОТР АКОПОВ

Фон дер Лайен: ЕС ще отговори смело на Тръмп за Гренландия

На фона на заплахите на американския президент Доналд Тръмп в спора за Гренландия, председателката на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен обеща „безстрашна“ реакция от страна на ЕС. „Нашият отговор ще бъде безстрашен, единен и адекватен“, заяви тя по време на речта си на Световния икономически форум в Давос. Допълнителните мита, предложени от Тръмп, са „грешка, особено между съюзници.“

Американският президент отново настоя поради съображения за национална сигурност САЩ да поемат контрола над Гренландия, която принадлежи към членката на НАТО Дания . Тръмп обяви нови мита за осем европейски страни, които откажат да се съобразят с неговите искания, сред които и Германия. От 1 февруари ще бъдат наложени допълнителни мита от 10%, а от юни – от 25%.

Какви мерки ще предприеме ЕС?

На специална среща на върха ЕС ще обсъди какви ответни мерки биха могли да бъдат предприети. Една от възможностите е налагането на мита на стойност 93 милиарда евро срещу САЩ, но и Общността разполага и с други инструменти срещу принудата, които досега не са били използвани - като пречки пред инвестициите или ограничения върху износа на американски услуги, насочени предимно към доминиращите американски дигитални компании.

Фон дер Лайен заяви, че мерките заплашват да вкарат САЩ и ЕС „в низходяща спирала“, която би била от полза само за противниците, които и двете страни искат да държат „колкото се може по-далеч“ от своите стратегически интереси. Вашингтон и Брюксел са се споразумели за търговско споразумение през миналата година и „сделката си е сделка“ подчерта председателката на Европейската комисия. „Когато приятели си стиснат ръцете, това трябва да означава нещо.“

Суверенитетът и териториалната цялост на Гренландия не подлежат на преговори , заяви още Урсула фон дер Лайен. Тя обяви също така „масивен европейски инвестиционен тласък“ за острова в Арктика. Ръка за ръка с Гренландия и Дания още по-интензивно ще бъдат подкрепени местната икономика и инфраструктура.

Освен това ЕС иска „да работи със САЩ и всички партньори по по-всеобхватна концепция за сигурността в Арктика“. Допълнителните разходи в сектора на отбраната трябва да бъдат насочени например към европейска флотилия от ледоразбивачи.

С оглед на последните събития председателката на ЕК подчерта: „Геополитическите сътресения могат и трябва да бъдат шанс за Европа“. „Земетресението“, което се усеща в момента, показва необходимостта от „изграждането на нова форма на европейска независимост“.

Доналд Тръмп също ще произнесе реч в Давос и каза, че: „по този въпрос „няма връщане назад“.

Освен това републиканецът даде ясно да се разбере, че Канада също продължава да фигурира в списъка му с желания: той публикува фотомонтаж, изобразяващ Тръмп в Овалния кабинет заедно с европейски държавни и правителствени лидери. Част от фотомонтажа е и карта на Америка, на която Венецуела, Гренландия и Канада също са оцветени в цветовете на американското знаме.

Още в началото на втория си мандат Тръмп бе заявил, че Канада трябва да стане част от Съединените щати като „51-ви щат“. А в началото на 2026 американските военни арестуваха авторитарния държавен глава Николас Мадуро и го изведоха от Венецуела.

Американският президент критикува в Truth Social и решението на Великобритания да се откаже от суверенитета си над остров Диего Гарсия в Индийския океан. Съответното споразумение е „акт на тотална слабост“. Китай и Русия без съмнение са забелязали тази стъпка. Тя се нарежда в дългия списък с причини „защо Гренландия трябва да бъде придобита“.

Правителството в Лондон от своя страна написа, че договорът гарантира функционирането на съвместна американско-британска военна база на Диего Гарсия „за поколения напред“. Той съдържа „солидни предпазни мерки“, за да „държи нашите противници на разстояние“.

Според споразумението от миналата година Обединеното кралство ще прехвърли архипелага Чагос, към който принадлежи Диего Гарсия, на Мавриций. В същото време дългосрочен договор за наем гарантира на Лондон понататъшен контрол над базата.

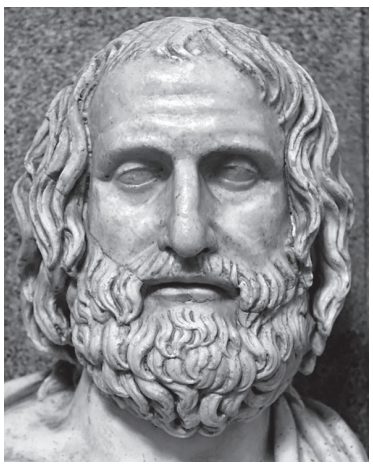
При подписването му през май американското правителство приветства споразумението и похвали усилията за осигуряване на дългосрочно функциониране на базата. Във Великобритания най-новите критики на Тръмп се тълкуват като знак, че отношенията между премиера Киър Стармър и американския президент значително са се охладили. ■

Калейдоскоп

ЛИЧНОСТИ

Еврипид

Смята се, че на 23 септември 480 г. пр. Хр. е роден древногръцкият поет и драматург Еврипид. Заедно със Софокъл и Есхил за него се знае, че е един от тримата майстори на трагедията. Еврипид е и един от най-блестящите умове на античността, като се е изявявал още като философ и математик. Той въвежда в театралното изкуство силните женски образи. Еврипид е автор на около 90 пиеси, сред които „Медея“, „Електра“, „Троянки“ и др. Смята се, че умира през 406 г. пр. Хр. Ето цитати от този забележителен ум от древността.

„Опитай да вразумиш глупака и той ще те нарече глупав.“

„Верният приятел е по ценен от 1000 роднини.“

„Добре е да си богат и силен, но по-добре е да си обичан.“

„Който не се учи, докато е млад, губи миналото си и е мъртъв за бъдещето.“

„Мъдрият върви в собствена посока.“

„Любовта кара времето да отминава. Времето кара любовта да отминава.“

„Ако цениш живота си, то помни, че и другите ценят не по-малко своя.“

„В учтивостта има и чар, и изгода.“

„Да се наричаш свободен човек е най-голямото богатство.“

„Животът е борба.“

„Когато боговете искат да накажат човека, те най-често го лишават от разсъдъка му.“

„Владетелят трябва да помни три неща: че управлява хора, че трябва да ги управлява според законите и че няма да управлява вечно.“

„Между приятели всичко трябва да бъде общо.“

„Наглостта е най-лошата от всички човешки болести.“

„Не умрелите трябва да оплаквате, а родените за тежка борба с несгодите на живота.“

„Никога не вярвай на жените, дори и да казват истината.“

„Предпазливостта е истинската смелост.“

„Силата на духа е за предпочитане пред красотата на сълзите.“

„Съществува ли по-силно и по-мъчително страдание от бягството от родната страна?“

„Хората не биха могли да живеят, ако боговете не ги бяха дарили със способността да забравят.“

„Човешкият език може да направи пожар и от малката искра.“ ■

ЗА ВАШЕТО ЗДРАВЕ

КАК ДА СЕ ПРЕДПАЗИМ ОТ ГРИП

Настъпи времето на грипните вируси .Грипът е заболяване, което започва внезапно, при пълно здраве, даже можем да посочим точния час. Първите симптоми са втрисане, повишена температура, болки по мускулите и ставите. Може да има главоболие и световъртеж .След това се появяват болки в гърлото, хрема, суха, дразнеща кашлица.

Най-сигурната защита е поставянето на противогрипна ваксина, което намалява вероятността да се разболеем или ако това се случи ,заболяването протича съвсем леко. Ето няколко важни правила, които е необходимо да се спазват по време на грипна епидемия.

Проветряване на помещенията

Грипът се разпространява чрез въздуха ,затова проветряването на помещенията е задължително. Въпреки студа навън, широко отваряйте прозореца за 5-10 минути по няколко пъти за ден. Не забравяйте разходките навън - добре облечени и на бърз ход една 30-минутна разходка в парка ще ни закали и ще повиши тонуса ни. А защо да не отидем пеша на работа?

2. Добра лична хигиена

Освен чрез въздуха грипът се разпространява и чрез предметите около нас. Затова е задължително честото миене на ръцете с топла вода и сапун ,като натриването със сапун да е поне за 10-20 секунди. При липса на възможност за това, използвайте хигиенни кърпички или дезинфикциращи гелове. Задължително е миенето на ръцете преди хранене. Избягвайте да поставяте предмети или ръцете си близо до устата. Доказано е, че най-много вируси и бактерии има по парите и най -лесно човек се заразява чрез тях.

Предпазни маски

Предпазните маски за еднократна употреба са особено полезни ако около нас има болни хора или ни се налага да отидем на място с болни - например в поликлиника, болница.

Избягвайте събирането с болни хора

5. Събирането на много хора на едно място

По време на грипни епидемии не се препоръчва да посещаваме места с много хора - театри, кина, молове, ресторанти. Вероятността там да има болни е твърде висока. Точно поради тази причина по време на грипна епидемия се затварят детските и женски консултации и училищата - грипна ваканция.

Почистване и дезинфекция на повърхностите

При кашляне и кихане грипните вируси попадат върху повърхностите в дома и офиса - маси, дръжки на врати, плотове, мишки, клавиатура и т.н. Затова е необходимо честото им влажно почистване с дезинфектанти.

Здравословно хранене

Балансираното хранене, богато на витамини и антиоксиданти, повишава нашата невъзприемчивост към заболявания. Здравият организъм е със стабилна имунна защита и се справя по-бързо и лесно с вируси и бактерии. Включването на плодове, зеленцуци, мед, сурови ядки, семена ще набави на организма ни витамини и антиоксиданти.

Д-р СИЛВАНА ПОПОВА

ЛЮБОПИТНО

Защо се плашим от паяците

Учените твърдят, че арахнофобията (страх от членестоноги – предимно паякообразни) е вродена, и че е част от инстинкта ни за оцеляване. В прастари времена тя е била необходима заради многото опасни видове от този род, появили се десетки милиони години преди зараждането на човешкия живот. От еволюционна гледна точка паяците са постоянна опасност, която сме способни да разпознаем още от раждането си, се твърди в резултатите от проучването.

Виждат ли совите през деня

През деня совите си почиват и често стоят със затворени очи. Повечето хора вярват, че те страдат от дневна слепота. Впрочем, те виждат прекрасно и през деня, а за лов им е необходима съвсем малко светлина, просто защото са нощни хищници. Могат да въртят главата си на 270 градуса и с лекота виждат какво се случва зад гърба им през цялото денонощие.

Спят ли дърветата

Учените от Унгария, Финландия и Австрия доказаха, че дърветата спят или най-малко си „почиват“ нощем. Те наблюдавали движението и биоритъма на стъблата на две дървета (едното във Финландия, а другото в Австрия) с помощта на лазерни скенери, показващи над един милион точки по повърхността им. Установили, че през нощта дърветата се движат. Спрямо изменението в положението на листата и клоните, обобщили: „Промените не са големи, става въпрос за отклонение от едва десетина сантиметра при дърво, високо пет метра, но са систематични и уредите ги засякоха“. Листата и клоните постепенно се спускали, а в най-прибрано състояние били няколко часа преди изгрев. През деня клоните и листата „се будят“, изправят се и заемат най-добрата позиция за приемане слънчева светлина.

Какво изразява смехът

По звученето може да се разпознае дали смехът е искрен, фалшив, циничен, саркастичен, спонтанен, неестествен, раздразнителен или радостен. В проучване в Калифорнийския университет, в което участват 966 доброволци от 24 националности, 61 процента от участниците, само слушайки смеха, могли да определят приятелски или враждебен е той. Когато хората са спокойни и весели, акустиката на смеха им е по-различна, а самият той звучи спонтанно и по-различно от неестествения и напрегнат смях. „Смехът е не само вид комуникация между хората. Той носи информация за онези, които се смеят и техните междуличностни отношения, разкрива дали са приятели или не“ – казва ръководителят на проучването. ■

Жарава

Издател
Български антифашистки съюз

1000 София
ул. „Позитано“ 20

www.antifascist-bulgaria.eu

Facebook:
Български Антифашистки Съюз – БАС

Централа
02 8107-200
Председател на УС на БАС
02 8107-220
Зам.-председатели на УС на БАС
02 8107-264
Секретари на УС на БАС
02 8107-266
Ревизионна комисия на БАС
02 8107-266
Фондация „Г. Димитров“
Председател Валери ЖАБЛЯНОВ
Гл. секретар Марин ЦВЕТКОВ
02 8107-266
Редакция на в. „Жарава“
02 8107-251
Разпространение
02 8107-220/204

Редакционен съвет
Божанка ДИМИТРОВА
Главен редактор

Боян АНГЕЛОВ
Боян БАЛЕВ
Георги Н. НИКОЛОВ
Димитър ГЕНЧЕВ
Евгений БЕЛИЙ
Илия ИВАНОВ
Кольо ГЕОРГИЕВ
Лозан ТАКЕВ
Матей ШОПКИН
Петър АНДАСАРОВ
Снежана ТОДОРОВА
Тенко ТЕНЕВ
Трифон МИТЕВ

Дафинка БЪЧВАРОВА
Абонамент, разпространение
Венетка СТОИЛОВА
Реклама
postajarava@abv.bg

Кореспонденти
Христо Борисов
Ловеч
Трифон Митев
Стара Загора
Веселка Бахнева
Търговище

Предпечатна подготовка
„МТ-студио“ ЕООД

ISSN 2534-9015

Тя развя знамето на надеждата

170 години от рождението на Райна Княгиня

Райна (Райкя) Попгеоргиева Футекова-Дипчева, широко известна като Райна Княгиня, е българска учителка и акушерка. Известна е с това, че е ушила главното въстаническо знаме на Панагюрския революционен окръг за Априлското въстание. В деня на обявяването на въстанието тя го развява редом с Бенковски.

Райна Футекова е **родена в Панагюрище на 18 януари 1856 г.** в семейството на свещеника Георги Футеков и майка ѝ Нона Налбантска.

По-късно Райна Футекова става известна с името Райна Княгиня след завръщането си от Русия. Предполага се, че е препратка към известната по това време пиеса на Добри Войников „Райна Княгиня“.

В ученическите си години тя е избрана от българската общност сред панагюрските ученички да продължи образованието си в Старозагорското девическо училище на издръжка на общината. Като будна и интелигентна девойка изборът на панагюрци се пада на нея и на нейна съученичка панагюрка – като бъдещите учителки в града.

След Априлското въстание е заловена от турците и подложена на тежки страдания: бита, изнасилвана и малтретирана многократно, оставена на хляб и вода повече от месец в Пловдивския затвор. За участието ѝ във въстанието и последвалия затвор разказва Захари Стоянов в „Записки по българските въстания“. Историята на Райна е отразена и в репортажите на Джанюариъс Макгахан.

След намесата на европейски дипломати Райна е освободена и изпратена да учи в Москва. Там учи 3 години медицина и става акушерка – първата дипломирана в България. Написва своята „Автобиография“, излязла първо на руски език. Едва през 1934 г. е преведена на български език, като това е първата книга, посветена на Априлското въстание. Райна успява да уреди чрез жените от Дамския благотворителен комитет в Москва възпитанието на 32 панагюрски сирачета, сред които е и по-малкият ѝ брат.

Райна Футекова е поканена от митрополит Климент за учителка в Търново. Три години по-късно тя се връща в Панагюрище, омъжва се за кмета на града Васил Дипчев. Преместват се в Пловдив, но по времето на Стефан Стамболов Дипчев (като краен русофил) не може да си намери работа.

Райна и съпругът ѝ имат 5 синове, 4 от тях стават офицери от Българската армия – генерал Иван Дипчев, Георги Дипчев, Владимир Дипчев и полковник Асен Дипчев. Райна осиновява момиченце – Гина. През 1898 г. Васил Дипчев е избран за народен представител и семейството се премества в София. Той умира скоро вследствие на политическо преследване и побой в Черната джамия. Работи предимно в кварталите Орландовци и Малашевци. Поддържа тесни връзки с Венета Ботева, вдовицата на Христо Ботев.

Въпреки влошеното си здраве, рано починалия съпруг и децата тя неуморно акушира безплатно на бедните жени, а благодарение на работата си я търсят дипломати и други побогати и знатни люде. Тя успява да издейства построяването на Майчин дом в София, малко преди Централна гара София.

За нея Райна Костенцева пише: „*Необикновен човек беше Райна Попгеоргиева. Винаги усмихната, винаги готова да помогне и да утеши. Скромна, състрадателна, човеколюбива. Измина повече от половин век от смъртта ѝ, но аз не мога да я забравя и да я прежаля. И като човек, и като акушерка тя беше изключителна. Не познавам друга като нея. След раждането идваше всеки ден да къпе бебето и да наблюдава родилката. Беше всеизвестно, че нито една от нейните родилки не заболя от съществуващата тогава родилна треска. Тя даваше ценни съвети на младите майки, акушираните деца обичаше като собствени и се грижеше за тях като същинска майка. Излишно е да говоря за необикновения ѝ патриотизъм, който е познат на всеки що-годе просветен българин*“.

Райна умира 61-годишна в София на 29 юли 1917 г.

.....

Райна Футекова е само на 20 години, главна учителка в девическото училище в Панагюрище, когато Георги Бенковски ѝ предлага да ушие знамето на Априлското въстание.

Лъвът на знамето е нарисуван от Стоян Каралеев (Баненеца) по образец на лъвчето, отпечатано на корицата на Устава на БРЦК, а буквите са изписани от Иванчо Зографа. Освен надписа „Свобода или смърт“ в долния край има и 2 букви – „П“ и „О“ (за „Панагюрски окръг“).

На 22 април – деня на освещаването му – Райна Футекова му пришива приготвени през нощта пискюли. Размерите на знамето са 2 на 1,5 м, има 2 лица и е поръбено със сърмена ивица.

Паметникът на Райна Княгиня

Къщата-музей на Райна Княгиня

Освещава се от свещеници от града и от околните села. Райна описва по следния начин шествието след освещаването на знамето:

„*На втория ден на свободата знамето бе довършено. Тогава, по желание на гражданите, трябваше да го взема на ръце, да препаша сабя и револвер и да седна на избран кон, за да премина през целия град и да опове-стя на събралия се по улиците народ, че петвековното турско иго е отхвърлено завинаги. Това беше най-тържественият ден на нашата кратковременна свобода. Беловласи старци, редом с невръстни деца, вървяха навсякъде след мен, пеехa любими народни песни. Жени, девойки и старици хвърляха върху нас толкова много ухаещи и разноцветни букети, че целият път беше постлан с тях като великолепен килим. Виковете „Ура!“ и „Да живее!“ нямаха край. Тази тържествена процесия продължи до вечерта.*“

За честването на 25-годишнината от Априлското въстание Райна Княгиня ушива ново знаме, което е копие на оригиналното.

Първият ѝ син Иван е роден през 1885 г. Завършва Военното училище с 25-и випуск, а след това и Генералщабната академия с отличен успех. Участва в трите войни за национално обединение. Проявява се в боевете срещу турците край Чаталджа през Първата балканска война. За доказан героизъм има 5 ордена за храброст и медали за военни заслуги. Стига до чин генерал.

Вторият ѝ син Георги е роден през 1889 г. Завършва Морското училище във Варна. През Балканската война служи като машинист на торпедоносеца „Дръзки“ и се проявява в торпилирането на турския крайцер „Хамидие“.

Третият ѝ син Владимир е роден през 1891 г. И той става военен. Завършва с 31-ви випуск Военното училище. Участва във войните. Проявява се в атаката на Одринската крепост на 13 март 1913 г. Участва в Междусъюзническата и Първата световна война. Завръща се като герой с 3 ордена за храброст.

Четвъртият ѝ син Петър е роден през 1892 г. Умира много млад, едва 15-годишен – играейки си с пистолета на свой брат, неволно се прострелва фатално през 1907 г.

Петият ѝ син Асен е роден през 1894 г. По време на Първата световна война е ученик в гимназията, но я напуска и отива доброволец на фронта. Проявява героизъм в атаката на Тутраканската крепост през септември 1916 г. Редникът е сред първите българи, които влизат в тази дотогава румънска крепост, пеейки химна на Добруджа „О, Добруджански край“. Награден е с орден за храброст. Умира в Бургас през 1964 г.

Българите имат памет за живота и подвига на смелото момиче от Панагюрище.

Родната къща на Райна Княгиня в Панагюрище е превърната в музей, който е сред Стоте национални туристически обекта на БТС.

В родния ѝ град Панагюрище е открит паметник на Райна Княгиня на 2 май 2006 г.

Връх на остров Ливингстън в Южните Шетландски острови, Антарктика е наименуван на нейна име.

На името на Райна Княгиня са наречени училища, детски градини, читалища, улици. А народът ни сачини и „Песен за Райна Попгеоргиева“, по-известна като „Кой уши байрака“.